

SADNO DREVJE V BIVALNEM VRTU ZA OKRAS IN SLAST

Kaj je večji užitek kot gojenje, obiranje in pokušanje lastnega pridelka? Zato v svojem bivalnem vrtu le najdemo prostor tudi za osnivanje sadnega vrta. V velikem vrtu ima ponavadi sadni vrt svoj prostor in tvori nekakšno zaključeno celoto, v manjšem vrtu pa ga vključimo v strukturo ostalega vrta. Sadni vrt je lahko zelo dekorativen, hkrati pa tudi zelo donosen. Zavedati pa se moramo, da naš vrt ni plantaža, to tudi upoštevamo pri izbiri in nakupu sadnih dreves na ustreznih podlagah. Pri sajenju sadnega drevja je izrednega pomena tudi to, da sadimo sadno drevje v jeseni (oz. takoj konec zime ali najpozneje zgodaj spomladi), kajti takrat imamo večji izbor sadik, rastline pa se preko zime zakoreninijo ter spomladi dovolj zgodaj odženejo. Slabost prepozne spomladanske sadnje je ravno v tem, da mora rastlina spomladi najprej poskrbeti za svojo vkorenitev, šele nato lahko odžene. Te rastline v prvem letu mnogo manj zrastejo, kot tiste, ki so posajene jeseni.

NAČRTOVANJE SADNEGA VRTA

Kot celoten bivalni vrt je potrebno načrtovati tudi sadni del vrta, katerega umestimo že v funkcionalno zasnovo vrta. Pri tem moramo biti pozorni na vrsto dejavnikov, ki so izrednega pomena za kasnejši izgled sadnega vrta in bujno rast sadnih dreves. Najprej določimo lego objekta (S-J; predvsem breskve in marelice sadimo na južno lego, da zagotovimo dovolj sonca za zorenje plodov), končno višino odraslih dreves (rastline na bujnih podlagah zrastejo višje, kot tiste na šibkejših podlagah) in talne razmere za sajenje (pH, založenost tal s hranili; hruške in jabolane potrebujejo globlja in bogatejša tla kot slive, ki uspevajo tudi na skromnejših tleh; kostanjev ne smemo saditi na apnenčasta tla, ker ne prenašajo kalcija v tleh; borovnice moramo saditi v izredno kisel substrat, ker v nasprotnem primeru propadejo). Sadnim drevesom pustimo dovolj prostora za rast. Za sajenje v bivalnem vrtu se odločamo med srednje bujnimi in bujnimi podlagami (JABLANE: MM106, MM111, sejanec; HRUŠKE: kutina, sejanec; ČEŠNJE, VIŠNJE: colt, sejanec; SLIVE, MARELICE: mirabolana; BRESKVE, NEKTARINE: sejanec). Izogibamo se sajenju dreves cepljenih na šibke podlage, saj potrebujejo za dober obrod več nege in rednega tretiranja z FFS sredstvi, pa še njihova življenska doba je precej kratka, saj je načeloma potrebno nasad obnavljati vsakih deset let. Ponovno se uveljavljajo stare sorte sadnega drevja, saj so bolj odporne proti rastlinskim boleznim in škodljivcem in nam že ob minimalni negi bogato obrodijo. Pri izbiri sadnih dreves moramo biti pozorni tudi na opraševalne odnose med sadnimi vrstami in sortami. Nekatero sadno drevje se oplodi z lastnim cvetnim prahom (samooplodno), ostalo sadno drevje potrebuje za uspešno oploditev znotraj vrste ustrezni cvetni prah druge sorte (samoneoplodno). V kolikor sadimo na našem vrtu neustrezne sadne sorte, bo naš sadovnjak v spomladanskem času lepo cvetel, vendar v jeseni ne bo ustreznega pridelka. Med samooplodne vrste spadajo kutine, breskve, marelice in jagodičevje, k samoneoplodnim, pa prištevamo jabolane, hruške, češnje, slive in mandeljne. Pri teh sadnih vrstah sadimo skupaj vsaj dve sorti, ki sta dobri opraševalki (diploidni) ali tri sorte, če je ena opraševalka nekoliko slabša (triploidne). Sorte, ki so namenjene opraševanju, morajo cveteti istočasno kot glavna sorta. Z medsebojnimi križanji, pa so uspeli znotraj samoneoplodnih vrst dobiti samooplodne sorte, katere za oprašitev ne potrebujejo opraševalnih sort (primer ČEŠNJE: Lapins, Stella, Sunburst). Pri načrtovanju upoštevamo načelo, da višja drevesa sadimo bolj na obrobje parcele, nižja pa bližje k objektu.

NAKUP SADIK

Ko nastopi čas sajenja, se odpravimo po nakupu sadnih sadik. Sadno drevje vedno kupujemo v za to specializiranih drevesnicah, kjer nam znajo ob nakupu tudi ustrezno svetovati. Prodajalcu oziroma usposobljenemu svetovalcu v drevesnici najprej predstavimo izdelan načrt sadnega vrta, v kolikor ga imamo izdelanega. Če je načrt kvaliteten in ga je izdelal usposobljen načrtovalec, potem po priloženem popisu izberemo sadike. Pri tem se osredotočimo predvsem na kakovost in primernost sadik za sajenje na našem območju. O primernosti sadik se lahko prepričamo iz spremljajoče etikete - potnega lista, ki je priložen vsaki sadni sadiki, kakovost pa preverimo z vizualnim pregledom. S potnega lista preberemo za nas pomembne podatke o rastlini: botanično ime, sorto, podlago, datum izdaje in dobavitelja. V kolikor

pridemo v drevesnico brez izdelanega načrta, moramo skupaj s svetovalcem izbrati ustrezne sadne vrste in sorte za naš vrt. Priporočljivo je, da si doma zabeležimo nekaj osnovnih značilnosti o našem vrtu: orientiranost vrta, globina tal, razpoložljiv prostor namenjen sadnemu vrtu, naše osebne želje glede sadnih vrst, družinske potrebe in po možnosti tudi fotografijo vrta. Skupaj potem določimo, glede na specifičnost vrta, potrebno število primernih sadnih sort, na ustreznih podlagah. Pri nakupu vedno pazimo, da kupimo nepoškodovane, zdrave in vitalne sadike, ker bomo le tako zagotovili njihovo bujno rast in obstoj. Upoštevati moramo tudi poreklo sadik, vedno izberemo sadike, ki so bile vzgojene v krajih z ostrejšim oziroma enakim podnebjem, ter enako ali višjo nadmorsko višino, kot je na območju, kamor bomo sadike posadili. Tako sadike vedno prenašamo iz hladnejših krajev v toplejše, nikoli pa obratno. To je pomembno zaradi zimskih pozeb, saj so rastline iz toplejših krajev slabše prilagojene in manj odporne na mraz in nizke temperature. Sadne sadike se načeloma kupuje kot sadike z golo korenino, v času mirovanja rasti. Pri nakupu takšne sadike moramo biti pozorni na ustrezno skladiščenje sadik v drevesnici (zakop v mivki ali zemlji), opremljenost sadik z ustreznim potnim listom in način rokovanja prodajalca s sadikami, da ne pride do izsušitve koreninskega sistema.

SAJENJE

Pred pričetkom sajenja je potrebno, da si pripravimo orodje in ves potreben material, ki ga bomo potrebovali pri posaditvi sadike sadnega drevesa. Za eno sadiko potrebujemo približno 1kg mineralnega gnojila Plantella sadjarsko gnojilo, 20-30kg uležanega hlevskega gnoja, (hlevski gnoj lahko nadomestimo z ustrežno količino Plantella organik oz. Plantela organik K), 20 L šote ali komposta, žično košaro iz pocinkane mreže za zaščito korenin pred voluharjem, kos pocinkane žične mreže za zaščito cepljenega dela pred glodalci, impregniran kol, ter vrstico za privez drevesa ob oporo.

Sadilno jamo izkopljemo vsaj štirinajst dni, do enega meseca pred sajenjem, da se dobro prezrači. Široka naj bo od 50 cm (za šibke podlage) do 1m (za bujne podlage) in globoka od 40-50 cm. Pri izkopu pazimo, da ločimo travno rušo, zgornji sloj (živico) zemlje in spodnji sloj (mrtvico) zemlje. Ob sajenju na dno sadilne jame položimo obrnjeno travno rušo, zasujemo jo z mrtvico, kateri smo primešali mineralno gnojilo Plantella sadjarsko gnojilo. Živico bomo uporabili za zasipanje korenin. Sadiki odrežemo poškodovane drobne koreninice in skrajšamo močne oporne korenine. Korenine lahko pomočimo v mešanico vode in zemlje (ter kravjeka), kateri smo dodali ustrezen fungicid, za preprečevanje koreninskih bolezni. V sadilno jamo vstavimo košaro proti voluharju. Na dno košare damo nekoliko živice, kateri smo primešali kompost in del šote. Na to zemljo enakomerno razporedimo korenine in zasipamo z ostalo živico, med zasipavanjem rastlino nekoliko potresemo, da se zemlja enakomerno razporedi med korenine. Ko košaro zapolnimo nekje do dveh tretjin, zapremo dostop v žično košaro z žico, ki je v robu košare. Na južno stran sadike postavimo impregniran kol. Tako pripravljeno sadiko v sadilni jami zasujemo z delom zemlje, ter nekoliko potlačimo. Dodamo hlevski gnoj ali predelano organsko gnojilo Plantella organik v kolobarju okrog sadike, ga pokrijemo še s preostalo zemljo in potlačimo, da iztisnemo zrak iz zemlje, ter oblikujemo zalivalno kotanjo. Sadika mora biti posajena tako, da je cepljeno mesto 10 cm nad zemljo. Cepljeno mesto zaščitimo pred glodalci s kosom pocinkane mreže, ki je priložena zaščitni košari. Na koncu sadiko privežemo h kolu v obliki osmice in močno zalijemo.

Matjaž Vilhar
DREVESNICA ŠTIVAN d.o.o.
www.drevesnicastivan.si
e-mail: drevesnica.stivan@siol.net